

At the International Symposium dedicated to the 135-th anniversary of a prominent Romanian nature researcher and public activist Artur Koman, ukrainian scientists made presentations about the state of the biodiversity research in the Maramures region

***Hamor F.D.
Carpathian Biosphere Reserve
Dr. of Sciences (biology), Professor (Rakhiv, Ukraine)***

On October 28, 2016 in Sighetu Marmăției, Romania, on occasion of the 135th anniversary of a great Romanian nature researcher and a public activist Artur Koman there was held an International Scientific Symposium.

The organizers of the Symposium were the city municipality of the Sighetu Marmăției and the Maramures Museum located in the same city. Conservationists, scientists and public activists from Romania, Hungary and Ukraine took part in that event.

The presentations about the state of research and conservation of the natural and cultural values of the Ukrainian part of the Maramures region were made by the Ukrainian scientists from the Carpathian Biosphere Reserve (Fedir Hamor, Dr. of sciences (biology), Professor) and of the Uzhgorod National University (Ph.D. Yaroslava Hasynets and Ph.D. Roman Kish).

НА МІЖНАРОДНОМУ СИМПОЗИУМІ, З НАГОДИ 135- РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО РУМУНСЬКОГО ПРИРОДОДОСЛІДНИКА ТА ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА АРТУРА КОМАНА, УКРАЇНСЬКІ НАУКОВЦІ ДОПОВІДАЛИ ПРО СТАН ВИВЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ НА МАРАМОРОЩИНІ

**Ф.Д. Гамор
Карпатський біосферний заповідник,
доктор біологічних наук, професор
(м. Рахів, Україна)**

28 жовтня 2016 року, в румунському прикордонному місті Сігет Мармаїцей, із нагоди відзначення 135 річчя від дня народження, видатного румунського природодослідника та громадського діяча Артура Комана, пройшов Міжнародний науковий симпозіум.

Організаторами Симпозіуму виступили муніципалітет міста Сігет Мармаїцей та Музей Мараморощини в цьому місті. В його роботі взяли участь науковці, природоохоронці та громадські діячі з Румунії, Угорщини та України.

З доповідями про стан дослідження та збереження природних та культурних цінностей на українській частині Мараморощини виступили, українські науковці із Карпатського біосферного заповідника (професор, доктор наук Федір Гамор) та Ужгородського національного університету (доктори філософії Ярослава Гасинець та Роман Кіш).

Цікаво нагадати, що в історичному центрі Мараморщини, порівняно, в не великому містечку із населенням близько 40 тисяч чоловік - Сігет Мармаїцеї, на протязі багатьох десятиріч функціонує відомий у Європі, науковий й історико-культурний центр – Музей Мараморщини.

Багато хто навіть, в сусідньому Закарпатті, мабуть і не здогадується, що музей Мараморщини, це надзвичайно цікавий історико-культурний комплекс, до складу якого входять одинадцять окремих музеїв та будинків- музеїв видатних особистостей Мараморщини. Серед них музеї: етнографії, історії, археології, природничих наук, єврейської культури тощо. А одним із директорів цього Музею, у свій час працював й відомий румунський громадський діяч, ботанік та лісовий інженер Артур Коман (1881- 1972).

У зв'язку із цим варто б подумати, з метою глибшого пізнання нашої спільної історії та культури, про включення до краєзнавчих навчальних та туристичних програм, в першу чергу в прикордонних українських Тячівському, Рахівському та Хустському районах, знайомство із цим унікальним науковим , історико-культурним об'єктом та взагалі із великою кількістю цікавих архітектурних пам'яток міста Сігет Мармаїцей, як історичної столиці Мараморщини.

Запровадження ж процедури спрощеного перетину українсько-румунського кордону та реалізація проектів відкриття руху пасажирських потягів із Рахова до Румунії й відновлення історичних мостів через Тису, зокрема, в Діловому, могло би створити для цього сприятливі умови.

Виступаючи на конференції з доповідями та повідомленнями директор Музею, музеограф Тодінца Георге, доктори Береш Йозеф, Міхай Данчус, Чіш Васіле Тімур (Сігету Мармаїцей), Гурбані Андраш та Форро Ласло (Будапешт, Угорщина), Ярослава Гасинець та Роман Кіш (Ужгород, Україна) професори Іон Надішан, Овідіу Ігнат (Бая-Маре), доктор, професор Васіле Куреляк (Верхня Рона) та ще біля двадцяти інших доповідачів, детально говорили про видатний внесок Артура Комана у дослідження природи та в розвиток Мараморщини.

Велика увага приділена сучасному стану вивчення та моніторингу флори та фауни, менеджменту збереження особливо цінних природних територій, екологічним наслідкам антропогенного впливу на природне середовище, етно-демогеографічним аспектам розвитку українських громад на Мараморщині тощо.

У доповіді «Про роль Карпатського біосферного заповідника у вивченні та збереженні біорізноманіття Мараморщини», доктор біологічних наук, професор, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор, насамперед наголосив, що на території історичної Мараморщини, народилось чимало видатних науковців та громадських діячів, які внесли значний вклад в дослідження природи, історії та культури цього регіону та прославили його в світі. Імена багатьох із них, золотими літерами вписані в історію світової науки та культури.

З нагоди відзначення ювілейних дат їх народження, вдячні нащадки організують на їх честь міжнародні наукові форуми, встановлюють пам'ятники та меморіальні скульптури.

Так, до прикладу, в угорському місті Туркеве, уродженцю села Луг (Рахівський район), відомому зоологу та екологу, члену Угорської та Австрійської академії наук Яношу Балогу, встановлено пам'ятник, а в 2012 році в цьому ж місті, з нагоди його сторіччя проведено велику міжнародну наукову конференцію. У зв'язку із відзначенням 200-річчя від дня народження, натураліста-аматора, першодослідника рослинного світу Мараморощини Людвіга Вагнера, виходця із села Tiszabogdany (нині Богдан), в 2015 році, в місті Хуст, встановлено меморіальну скульптуру та проведено в місті Берегово Закарпатської області Міжнародну наукову конференцію «Внесок натуралістів-аматорів у вивчення біологічного різноманіття». А на честь відомого українського природослідника та палкого захисника природи Карпат, уродженця Буштина, професора Василя Комендара, його ім'я присвоєно одній з найбільших вулиць у місті Ужгород та природоохоронному науково-дослідному відділенню «Долина нарцисів» Карпатського біосферного заповідника.

Проведення Міжнародного симпозіуму із нагоди 135 річчя Артура Комана, теж прояв великої шани до видатного румунського природодослідника та громадського діяча.

Дуже важливо, що зараз нові покоління дослідників та природоохоронців, не тільки продовжують започатковані цими видатними історичними постатями традиції із вивчення природної та культурної спадщини, але в умовах значного антропогенного тиску забезпечують їх охорону та збереження.

У цьому контексті в Україні, чимала роль належить Карпатському біосферному заповіднику, а в Румунії природному парку «Гори Марамуреш» та національному парку «Гори Родней», дослідження територій, які увійшли до їх складу, першими проводили Артур Коман та Людвіг Вагнер.

Наголошено, що Карпатський біосферний заповідник, який створений в 1968 році, і займає зараз площу понад 58 тисяч гектарів, охороняє в складі українсько-словацько-німецької номінації «Букові праліси Карпат та давні букові ліси» як єдиний в Україні природний об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тут охороняється величезне біорізноманіття, в тому числі значна кількість рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин та середовищ їхньої існування [1], проводиться значна еко-просвітницька робота, створена для цього відповідна інфраструктура, впроваджуються проекти зі сталого розвитку регіону його розташування тощо.

Проблеми збереження біорізноманіття неодноразово обговорювались на організованих адміністрацією Карпатського біосферного заповідника, Міжнародних науково-практичних конференціях [3; 4].

Важливу роль у вивченні біологічного різноманіття на Мараморощині відіграв, зокрема, спільний українсько-румунський проект «Покращення протипаводкового захисту та екологічне оздоровлення навколишнього середовища на українсько-румунській ділянці р. Тиса» у 2010 році.

В рамках цього проекту Карпатський біосферний заповідник випустив монографію «Екологічна ситуація у басейні Верхньої Тиси на ділянці українсько-румунського кордону та шляхи її стабілізації» [2].

З метою вшанування людей, які вивчають та охороняють природні та культурні цінності, оспівують їх в творах літератури та мистецтва, нами запропоновано керівництву Музею Мараморощини, спільно з адміністрацією Карпатського біосферного заповідника, започаткувати міжнародну українсько-румунську премію «Карпатська корона», яка вручалась би один раз на рік, одному з науковців, літераторів, журналістів чи митців від Румунії та України.

В ході роботи симпозіуму, мною було також обговорено із директором румунського природного парку «Гори Марамуреш» Каталіною Богдан, яка теж брала участь у роботі цього форуму, стан та перспектив завершення процесу створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату у Марамороських горах. Разом із членом наукової ради цього парку, доктором Васіле Куреляк, продискутовано спільні кроки, які необхідно здійснити для подачі відповідної номінації до Міжнародної координаційної Ради Програми НЕСКО «Людина і біосфера».

За матеріалами Симпозіуму задекларовано випуск у світ спеціального збірника наукових праць Музею Мараморощини.

Учасники цього зібрання ознайомились також із роботою Музею природничих наук та взяли участь у церемонії відкриття пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку у місті Сігет Мармаїцей, який 29 жовтня 2016 року, урочисто відкрили Міністри закордонних справ України й Румунії Павло Клімкін та Лазар Коменеску.

Використана література

1. Мовчан Я.І., Гамор Ф.Д., Шеляг-Сосонко Ю.Р. і інш. (ред.). Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника. Інтерекоцентр. Київ, 1997. – 710 с.
2. Гамор Ф.Д., Довганич Я.О., Покинйчереда В.Ф. Екологічна ситуація у басейні Верхньої Тиси на ділянці українсько-румунського кордону та шляхи її стабілізації. Ужгород, 2010. – 72 с.
3. Гамор Ф.Д. (ред.). Міжнародні аспекти вивчення та охорони біорізноманіття Карпат. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 550-річчю м.Рахова 25-27 вересня 1997 року. Україна, Рахів – 19997 р. – 420 с.
4. Гамор Ф.Д. (ред.). Екологічні, соціально-економічні та історико-культурні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди XXIII Міжнародного гуцульського фестивалю та відзначення 45-річчя Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Україна, Рахів, 2-4 вересня 2016 р. Хмельницький. ФОП Петришин, 2016. – 338 с.